

HÖGSKOLAN
DALARNA

Examensarbete

Grundnivå 2

”Skulle ju aldrig som vuxen orka leka med arton barn(!), arton stycken hela tiden”

En studie om pedagogers syn på kamratkulturer och deras syn på hur pedagoger stödjer barn i leksituationer

Författare: Lisa Andersson och Sofie Spånberg

Handledare: Megan Case

Medbedömare: Nadezda Lebedeva

Examinator: Stina Jeffner

Ämne/huvudområde: Pedagogiskt arbete

Kurskod: PG2062

Poäng: 15 hp

Examinationsdatum: 2018-01-11

Vid Högskolan Dalarna finns möjlighet att publicera examensarbetet i fulltext i DiVA. Publiceringen sker open access, vilket innebär att arbetet blir fritt tillgängligt att läsa och ladda ned på nätet. Därmed ökar spridningen och synligheten av examensarbetet.

Open access är på väg att bli norm för att sprida vetenskaplig information på nätet. Högskolan Dalarna rekommenderar såväl forskare som studenter att publicera sina arbeten open access.

Jag/vi medger publicering i fulltext (fritt tillgängligt på nätet, open access):

Ja

Nej

Högskolan Dalarna – SE-791 88 Falun – Tel 023-77 80 00

Abstract

Syftet med vår studie är att ta reda på hur några olika pedagoger ser på barns kamratkulturer och hur de stödjer och hjälper barn i leksituationer. För att ta del av detta har vi använt oss av den halvstrukturerade intervjun som metod. Utifrån den tidigare forskningen är pedagogens betydelse viktig samt att pedagogen bör utveckla sin egen professionalitet eftersom detta även kan vara utvecklande för barnen. I kamratkulturer tolkar och omtolkar barnen vuxenkulturen och därför är de vuxna viktiga förebilder. Tidigare forskning visar även att den tillträdesstrategi som lärare undervisar barnen i är en strategi som sällan fungerar och att barn skapar närmare relationer till ett fåtal barn samt att barn utesluter för att skydda sin lek och sina relationer. Vi har valt att använda oss av kamratkultur som teoretiskt perspektiv eftersom kamratkultur handlar om barnens lek och relationer, därför anser vi att det är av vikt att pedagoger har insyn i kamratkulturer samt att de är medvetna om att barn tolkar och omskapar den vuxna kulturen. Resultaten visar bland annat att vuxna är förebilder för barnen där pedagogerna i studien lyfter att vuxna bör vara närvarande och skapa trygghet för barnen. Vid uteslutning skulle vuxnas uppmärksamhet kunna öka genom deras närvaro då de kan bidra till att barnens positioner aldrig blir en norm för barnen. Den värsta sortens uteslutning handlar enligt resultaten om att inte bli bekräftad och är något som förekommer konsekvent. Resultaten visar även att pedagoger använder flera olika strategier gällande stöd vid leksituationer. Utifrån studien har vi hittat ett intressant område, gällande gruppstorleken, eftersom resultaten visar att det händer något när det tredje eller femte barnet kommer till en lek. Ett intressant område att forska vidare kring eftersom det öppnar upp för frågor som rör hur gruppstorleken påverkar barnens kamratkulturer.

Nyckelord: förskola, pedagog, intervju, kamratkultur, tillträdesstrategier, uteslutning

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1 Syfte och frågeställningar.....	1
2. Tidigare forskning	2
2.1 Pedagoger	2
2.2 Tillträdesstrategier.....	4
2.3 Kamratkultur	5
2.4 Sammanfattning av tidigare forskning	7
3. Kamratkultur som teoretiskt perspektiv	8
4. Metod	11
4.1 Urval och avgränsningar	11
4.2 Genomförande	11
4.3 Bearbetning av material	12
4.4 Trovärdighet och validitet	13
4.5 Forskningsetiska överväganden	13
5. Resultat och analys.....	14
5.1 Sociala förmågor	14
5.2 Barnens lek.....	16
5.3 Pedagogers stöd vid tillträde	18
5.4 Pedagogers stöd vid uteslutning	18
6. Diskussion	20
6.1 Metoddiskussion.....	20
6.2 Resultatdiskussion.....	21
6.2.1 Kamratkultur	21
6.2.2 Alla leka med alla.....	23
6.2.3 Tillträde	24
6.2.4 Uteslutning	26
7. Slutsatser	28
Referenser.....	31
Bilaga 1 - Informationsbrev	33
Bilaga 2 - Intervjuguide.....	35

1. Inledning

Denna studie handlar om pedagogers syn på kamratkulturer samt deras syn på hur pedagoger stödjer barn i leksituationer inom förskolans kontext. Vi har valt detta för att vi båda har erfarenhet av barn som sällan får vara delaktiga i lek samt att vi finner det som ett intressant och viktigt område. Betydelsen av att få vara delaktig i lek är något som Jonsdottirs (2007:56) studie lyfter, där hen skriver att barn som befinner sig i goda relationer kan ge barnen bekräftelse och ökat självförtroende. Jonsdottirs studie kommer vi att beskriva utförligare under rubriken tidigare forskning.

Några forskare som tar upp barnens lek och då främst barnens kamratkulturer är bland andra Löfdahl, Skånfors, Hägglund och Tellgren. För att förstå barnens handlingar är det viktigt enligt Löfdahl (2006:79) att pedagogen förstår barnens kamratkultur. Skånfors, Löfdahl och Hägglund (2009:98) upplever en saknad av kunskap om uteslutning, vilket blir relevant då uteslutning kan ingå i kamratkultur. I Tellgrens (2004:132) studie framgår det att den strategi som lärare undervisar barnen i är en strategi som sällan fungerar. Under rubriken tidigare forskning kommer dessa studier att beskrivas mer utförligt. Vi anser att detta är viktiga ämnen att reflektera över som pedagog för att kunna utveckla sig själv, både hur man tänker och agerar, vilket i sin tur kan gynna barnen. Studien kan bidra med kunskap till blivande förskollärare samt verksamma pedagoger.

Arbetets disposition börjar med tidigare forskning som belyser barnens lek, relationer, förhandlingar, strategier, pedagoger samt sociala samspel. Därefter tar vi upp kamratkultur som teoretiskt perspektiv med de tillhörande begreppen tolkande reproduktion, sekundära anpassningar och tillträdesstrategier. Efter det avsnittet kommer en beskrivning på hur vi samlade in vårt material där vi använt oss av intervju som metod. Sedan följer resultat och analys samt en diskussion innehållande metoddiskussion och resultatdiskussion. Arbetet avslutas med slutsatser och förslag till vidare forskning.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med vår studie är att ta reda på hur några olika pedagoger ser på barns kamratkulturer samt deras syn på hur de stödjer och hjälper barn i leksituationer. För att stödja vårt syfte har vi valt två frågeställningar:

- Hur ser pedagoger på barns kamratkulturer?

- Hur ser pedagoger på hur de stödjer barn i leksituationer?

För att få en inblick i frågeställningarnas område har vi tagit del av tidigare forskning vilken redovisas i nästa avsnitt.

2. Tidigare forskning

För att ta del av tidigare forskning använde vi oss av dessa databaser (sökmotorer) för att söka efter tidigare forskning: Summon, Högskolan Dalarna Bibliotekets katalog, DiVA, Libris, Google Scholar samt databasen Eric (Ebsco). De sökord som vi använt oss av: preeschool teacher, peer culture, preeschool teacher*, peer culture*, kamratkultur*, kamrat*, pedagog, pedagog*, play, preeschool, lek*, förskol*, förskola, förskollärare, preeschool teachers approach, tillträde*, uteslutning*, intervju*, kindergarten, kids culture, peer relationships, kids play, influence, participation, attitudes och strategi*. Utifrån de avhandlingar som vi har hittat har även vissa namn dykt upp vilket medförde att vi även sökt på namn i våra sökningar såsom Corsaro, Dennis och Stockall, Hägglund samt Löfdahl. De avhandlingar och artiklar som vi valt att fokusera på anser vi är relevanta för vår studie eftersom de berör fenomen inom samma område. För att underlätta för läsaren har vi valt att använda oss av underrubriker såsom pedagoger, tillträdesstrategier, kamratkultur samt sammanfattning av tidigare forskning.

2.1 Pedagoger

Bygdeson-Larssons (2010:171) avhandling fokuserar på förskollärare-barn samspelet och vilken verkan det har på barn-barn samspelet eftersom samspeledimensionen inte har uppmärksammas särskilt mycket inom forskningen. Fokus i avhandlingen är att förskolepersonalen genom observation och reflektion kan utveckla en förståelse för barnens perspektiv och hur denna förståelse kan påverka samspelet vilket i sin tur påverkar de barn som har svårigheter i lek och samspel (Bygdeson-Larsson 2010:16). I avhandlingen presenteras en modell som ska kunna göra det möjligt för förskolepersonalen att stärka sin egen professionalitet när det gäller samspeledimensionen, vilket i sin tur kan öka barnens möjligheter till att bemästra lek- och samspeletsprocesser som är både hälsofrämjande, lärande och utvecklande för alla (Bygdeson-Larsson 2010:17). Bygdeson-Larsson (2010:34) lyfter i sin tidigare forskning att det enligt en omfattande tvärsnittsstudie råder stora kvalitativa skillnader mellan olika förskolemiljöer där en viktig aspekt av förskolans kvalitet handlar om

kommunikation och samspel mellan förskollärare-barn samt mellan barn. Hen lyfter även fram att det finns brister i forskningen när det gäller förebyggande av barn och ungas sociala och psykiska ohälsa och att det finns ett behov av forskning om samspelsprocesser mellan barn och vuxna i förskolan (Bygdeson-Larsson 2010:46). När det gäller barn i särskilda svårigheter lyfter hen fram att det finns två olika synsätt, där det ena synsättet är det kategoriska perspektivet vilket innebär ett individualistiskt synsätt och det andra synsättet är det relationella, vilket innebär att man sätter in barnens svårigheter i ett sammanhang där det handlar både om den omgivande miljön men även om det pedagogiska arbetssättet (Bygdeson-Larsson 2010:46). De mest centrala resultaten i avhandlingen visar på att ett förändrat förhållningssätt bland förskolepersonalen kan bidra till en förändring av barnets situation, det handlar alltså om en förändring av verksamheten som både personal och barn är en del av i stället för att förändra det individuella barnet (Bygdeson-Larsson 2010:181).

Det finns redan mycket forskning om lek enligt Tullgren (2004:11) men enligt hen skiljer sig hens avhandling åt bland dessa eftersom avhandlingen handlar om att studera vad som händer när pedagoger deltar i leken utifrån ett maktperspektiv. Syftet är att belysa hur leken kan användas som ett redskap när det gäller styrning av förskolans verksamhet där frågorna handlar om vilka föremål som blir redskap för styrning i leksituationerna samt om hur pedagoger gör för att styra barn i leken (Tullgren 2004:23). Tidigare forskning som Tullgren (2004:26) tar upp i sin avhandling berör barn som intervjuats om sin lek, med fokus på hur barnen upplever pedagogers närvaro i leken. I dessa intervjuer uttrycker barnen att pedagoger ses som hinder för leken där de till exempel bestämmer vilka barn som ska få delta i leken, avbryter lekar samt att pedagogerna sätter regler för lekarna som barnen inte anser stämmer överens med vad de tänkt sig (Tullgren 2004:26). De mest centrala resultaten i avhandlingen är att pedagogerna genom styrning kan hålla barnen borta från det som inte är önskvärt (Tullgren 2004:112). När det gäller den inneslutande tekniken som pedagogerna använder sig av handlar det om att pedagogerna uppmärksammar, uppmuntrar och bjuder in till lek som de anser inte är av ondo (Tullgren 2004:114). När det gäller lekar som pedagogerna anser är av ondo så använder de sig av uteslutande tekniker och de vanligaste teknikerna var tillrättavisning innehållande en dialog med barnen i hopp om att de skulle sluta (Tullgren 2004:114). Enligt Tullgren (2004:114) använde pedagogerna dessa tekniker för att kunna styra barnen till att leka på rätt sätt enligt pedagogernas syn på vad som är rätt och fel.

Dennis och Stockall (2015:2) skriver i sin artikel om hur viktigt det är att barn får många möjligheter att delta i olika sociala interaktioner eftersom detta är ett sätt att öva på och förbättra sina sociala strategier. De anser att förskoleåren bör erbjuda dessa möjligheter eftersom det är viktiga förmågor inför framtiden och för att lyckas vidare i skolan. Deras artikel bygger på att pedagoger ska få kunskap om praktisk tillämpning av olika strategier där fokus ligger på att bygga upp barns sociala kompetens inom ramen för lek samtidigt som de även ökar sina sociala färdigheter i kommunikation. Med hänvisning till Mathieson och Banerjee skriver de att det primära sammanhanget där barn bygger upp sina sociala kommunikativa färdigheter samt social kompetens är i lek. De skriver även att barn behöver utveckla sin sociala kompetens för att kunna uttrycka åsikter, känslor, få information, ge information till andra, kunna uppfylla sina behov och önskningar med mera (Dennis & Stockall 2015:2).

2.2 Tillträdesstrategier

Barns samspel i förskolan handlar Tellgrens (2004:14) avhandling om. Syftet med avhandlingen är att se hur små barn (tre till fem år) utforskar kamratinteraktioner i deras lek och samtal i miljön på förskolan där hen undersöker frågor som hur barn utesluter varandra till exempel (Tellgren 2004:17). Tellgren (2004:28) utgår ifrån ett interaktionistiskt perspektiv som i sin tur innebär att studera hur barn i interaktion tillsammans med andra tar till sig av lärdomar och förfaringssätt. Tellgren hänvisar till flera forskare som tidigare studerat barns kamratkulturer i åldrarna tre till fem år och där nämner hen Corsaro, Löfdahl och Ivarsson. De mest centrala resultaten i Tellgrens forskning är att barn använder sig av många olika strategier för att komma in i en lek som redan pågår samt att hen, utöver Corsaros femton tillträdesstrategier, upptäckte ytterligare två strategier (Tellgren 2004:131, 132). I avhandlingen kom hen även fram till att den strategi som lärare undervisade barnen i är att barnen ska fråga om tillträde till en lek (Tellgren 2004:132). Tellgren (2004:134) upptäckte även i sin avhandling att det oftast är i redan etablerade lekar som uteslutningsstrategierna verkade. Hen avslutar sin avhandling med att skriva att det är viktigt att barnen får testa sina strategier tillsammans i en trygg kamratgrupp där trygga vuxna bör finnas som support och handledare till barnen samt att barnens agerande mot varandra avspeglades i det förhållningssätt som de vuxna hade i samspelet med dem (Tellgren 2004:138).

2.3 Kamratkultur

De mest framträdande resultaten när det gäller det sociala i Änggårds (2005:198) avhandling är att kamratgrupper och vänskap har stor betydelse för barn, precis som tidigare forskning visar. Hen skriver i sin avhandling att "Barnens agerande och meningsskapande i bildaktiviteter framstår först och främst som ett sätt att skapa samhörighet med andra barn." (Änggård 2005:198). I avhandlingen var det endast två gånger av de 35 undersökta aktiviteterna som ett barn satt själv utan sällskap och i de andra aktiviteterna var det minst tre eller fler barn som skapade tillsammans (Änggård 2005:199). Hen skriver även i sin avhandling att förskolan är en plats där man sällan är ensam vilket i sin tur medför att de alltid är inriktade på barn där de hela dagarna förhandlar om vem som ska vara med vem (Änggård 2005:202). Det är viktigt för barnen att räknas som en i gänget enligt Änggårds (2005:202) avhandling där barnen själva vill vara lika kompetenta som andra barn där de vill skapa bilder tillsammans med andra barn.

I Skånfors studie synliggörs ett exempel på hur barn tar del av det vuxna gör och säger, barnen ger uttryck för sociala regler, regler som "alla får vara med" eller att få "vara själva", vilka var mer eller mindre vanliga pedagogiska inslag" (Skånfors 2013:25). Resultatet visar att vanliga inslag i kamratkulturen är att barnen använder uteslutning, förhandling av status och makt, samt distansering både av grupp och individ menar Skånfors (2013:26).

Grunden för Jonsdottirs (2007:13) studie baseras på erfarenheter som förskollärare, där barns sociala samvaro är en arena på förskolan, och att barnen ingår i kamrat- och vänskapsrelationer. Utifrån Jonsdottirs (2007:13) erfarenheter menar hen att det finns en del barn som inte ingår i dessa relationer och blir på så vis hänvisade till lek själva eller får tillträde till lek men på andras villkor. Jonsdottir (2007:14) beskriver förskolan som en social kontext innehållande lek och kunskapande som inbegriper utveckling och identitetsskapande. Hen grundar sig på tidigare studier där socialt samspel med fokus på kamratrelationer är det som barnen ägnar sig åt på sin vakna tid och att det är kamratrelationerna som är en bidragande orsak till både tillfredsställelse och frustration hos barn. Jonsdottir anser att det förekommer en obalans, "om ett och samma barn ständigt får kämpa för sina rättigheter, på samma gång som det kan råda obalans om ett och samma barn ständigt lever i enighet med sin omgivning eftersom hennes eller hans förhävanden aldrig ifrågasätts eller utmanas." (Jonsdottir 2007:14). Det är i samspel med andra barn som barn lär sig att ta hänsyn till

varandra samt att kommunicera vilket i sin tur utvecklar barnens sociala förmågor enligt Jonsdottir (2007:17) och då gällande relationen barn-barn. Det är i det sociala samspelet som barn utvecklar sin självbild, en påverkande faktor är barnets egen bild av hur omgivningen ser på barnet (Jonsdottir 2007:17). Tidigare forskning visar att gynnsamma relationer är viktiga för barnets självbild eftersom utanförskap kan leda till negativa konsekvenser som påverkar barnet i framtiden, vilket kan innebära dåliga studieresultat enligt Jonsdottir (2007:17). De positiva konsekvenserna av goda och gynnsamma relationer är att barnet får känna gemenskap samt ökat självförtroende, att barnet känner sig bekräftat (Jonsdottir 2007:56). Att få kärlek och omsorg upplevs som bekräftande vilket i sin tur utvecklar ett positivt självförtroende hos barn (Jonsdottir 2007:26). Enligt Jonsdottir (2007:47) visar tidigare studier på att barn söker sig till jämlika av naturlig kraft och det viktigaste för barnen är att få delta i lek och gemenskap med sina kamrater. Corsaro och Olofsson dyker upp i Jonsdottirs avhandling, de menar att barn har förmåga att samspele med en eller flera kamrater under en längre eller kortare stund, men enligt Corsaro och Sandell utvecklar barn en närmare relation till ett mindre antal barn för regelbunden lek, för att försäkra sig om en plats i gemenskapen (Jonsdottir 2007:47). En slutsats som Jonsdottirs (2007:148) studie visar på är att pedagogers uppfattningar om barn avspeglar sig på barnen. Om pedagogen anser att barnet är mindre kompetent inom lek överförs det per automatik till barnets egen uppfattning men även gruppens uppfattning om barnet.

Enligt Skånfors, Löfdahl och Hägglund strävar barn ”efter att få etablera och bekräfta sociala relationer” (Skånfors et al 2009:97). Flera studier visar att barn gör ansträngningar för att bygga sociala relationer och det kan visa sig genom att barnen förhandlar om regler och strategier. Dessa uttrycks genom störande inträde, observerande strategi eller begär om tillträde. En strategi som barnen använder är ålder och den kan vara grunden för uteslutning, vilket har visat sig i studier, eftersom högre ålder är förknippat med makt. Språklig förmåga och personliga egenskaper är andra förekommande företeelser vid barns förhandlingar menar Skånfors et al (2009:97). Artikeln tar bland annat upp Corsaro som menar att barn skyddar samspelet från intrång, i det här fallet gäller intrånget andra barn. Det är här som uteslutning blir aktuellt, uteslutningen kan tolkas som att barnen värnar om sitt samspel i den lek som pågår och står inte för att barn är elaka, vilket kan vara användbart för att förstå uteslutning (Skånfors et al 2009:98). Skånfors et al (2009:98) upplever en brist på kunskap inom området förskola och barn som drar sig undan för att skydda sin lek, som i sin tur kan relateras till uteslutning.

Som ett första steg i ömsesidig respekt måste utbildaren förstå barnens kamratkulturer skriver Löfdahl (2006:79), där ett sätt är att uppmärksamma hur barnen kommunicerar för att förstå barnens handlingar. Löfdahl (2006:79) skriver att Keddie visade i sin studie av den sociala dynamiken i kamratkulturer hur barn föredrar att leka med sina egna gruppkonstellationer, som till exempel att pojkarna föredrog pojkar snarare än de grupper som lärarna valt åt dem. Hen skriver även att Corsaros studier på barns kamratkulturer visade att barn i åldrarna tre till sex år har stor kunskap om statuspositioner och roller. Löfdahl (2006:81) skriver att enligt Corsaro är inte barnen passiva nybörjare i vårt samhälle utan aktiva deltagare, där barnen samlar in information från den vuxna världen och använder den informationen i en tolkande och kreativ process.

I Madrid och Kantors (2009:230) artikel skriver de att känslor tidigare har studerats inom en utvecklingspsykologisk ram där det handlar om det enskilda barnet. I denna artikel skiftar de fokus från det enskilda barnet och utvecklingen av känslomässig förståelse, till att istället fokusera på gruppen och hur barn i sina kamratkulturer förhandlar och skapar egna betydelser om känslor. De använder sig av Corsaros uppfattning om tolkningsreproduktion som bidrar till att de inte anser att barn är passiva och ska fyllas med information, istället konstruerar barnen sin egen förståelse för känslor.

2.4 Sammanfattning av tidigare forskning

Enligt den tidigare forskningen är pedagogens betydelse av stor vikt. Det handlar bland annat om att pedagogen bör utveckla sin egen professionalitet vilket kan vara utvecklande för barnen. Eftersom barn tolkar och omtolkar vuxenkulturen är de vuxna förebilder i barnens omgivning samt att pedagogers uppfattningar om barn avspeglar sig i kamratkulturerna, men även de vuxnas regler och känslor är något som omskapas i kulturen. Tidigare forskning visar även att pedagogers närvaro upplevs av barnen som ett hinder i leken där pedagoger använder sig av olika tekniker för att kunna styra leken. Det visar sig även i tidigare forskning att lärare undervisar barnen i en strategi som sällan fungerar, att fråga om tillträde. Det framkommer även att barn behöver träna på olika strategier med trygga vuxna som stöd. Flera studier lyfter fram att barn ägnar stor del av sin tid på förskolan åt att skapa relationer, förhandla om regler och lekens innehåll. Barn behöver få många möjligheter till att utveckla sitt sociala samspel eftersom detta bidrar till gynnsamma relationer vilket i sin tur gör att barnens självförtroende

ökar. Tidigare forskning visar att barn utvecklar en närmare relation till ett mindre antal barn samt att barn utesluter varandra för att eventuellt skydda sitt samspel i leken.

3. Kamratkultur som teoretiskt perspektiv

Vi har valt att använda oss av kamratkultur som teoretiskt perspektiv eftersom vi anser att inom kulturen handlar det om barn, där barn tolkar och omskapar vuxenkulturen. Begreppen tolkande reproduktion och sekundära anpassningar används vid beskrivning av barn som tolkar och omskapar. Eftersom vuxna är viktiga förebilder anser vi att det är viktigt att verksamma pedagoger har insyn i kamratkulturer och vi har intervjuat pedagoger för att ta del av deras syn, där vi även kom in på tillträde och uteslutning. Vi har valt kamratkultur (innehållande bland annat uteslutning), tolkande reproduktion, sekundära anpassningar och tillträdesstrategier eftersom vi anser att det är begrepp som är användbara för att analysera vårt material.

Att studera den sociala människan samt hur samhällen är strukturerade är det som den sociologiska teorin innebär (Jensen 2013:177). Mindre grupper, normer, makt och relationer är något som studeras på mikronivå inom teorin, där Corsaro är huvudperson när det gäller att studera barnet som en social varelse (Jensen 2013:177). Hen representerar barndomssociologin och ”fokuserar på barns uppväxt och det sociala samspelet som uppstår och pågår mellan barn.” (Jensen 2013:184). Inom teorin anses att barns samspel står i motsats till de vuxnas samspel där barnens interaktion innehåller egna mönster (Jensen 2013:184). Löfdahl (2007:21) anser att begreppen inom barndomssociologin är användbara för förståelsen av barn här och nu, där barn anses vara medskapare av sin egen barndom. Även Halldén (2007:27) skriver att barn är medskapare av den kultur som de ingår i eftersom de anses vara sociala varelser från början samt att barn ses som en social grupp. Corsaro (2018:3) menar att barn är kreativa och sociala som producerar sin egen barnkultur. Corsaro kom fram till i sin forskning att barn är individer som försöker bli som sina kamrater och inte bara försöker bli som vuxna (Jensen 2013:195). ”Kamratkulturer blir därför ett centralt begrepp för Corsaro.” (Jensen 2013:195). För barnen inom gruppen är leken och att skydda relationerna viktigt (Jensen 2013:195).

För att förstå och kunna beskriva vad som händer i relationer mellan barn är kamratkultur ett teoretiskt begrepp som kan användas enligt Löfdahl (2007:15; 2015:133). Hen fortsätter med

att förklara att det barn uttrycker i leken över tid sker via processer, som innefattar attityder och normer. ”Att vara förskolebarn innebär att man är en del av en specifik kamratkultur som innehåller kunskaper både om den egna och om kamraternas sociala statusposition, om vem som kan vara med och leka, vem som bestämmer leken, hur man ska bete sig mot varandra osv.” (Löfdahl 2007:15).

Kamratkulturer är något som pågår under en längre tid och brukar förekomma från tre års ålder enligt Corsaro (Jensen 2013:188). Corsaros (2018:127) benämning på kamrater står för en grupp barn som spenderar tid tillsammans. Löfdahl (2007:22) anser att barn som ingår i grupper, bidrar till utveckling av deras kunskaper om relationer och hur man agerar när man är tillsammans med andra. För att kunna förhandla inom kamratkulturer är språket en viktig del (Löfdahl 2007:16). Eftersom barn oftast upplever att vuxna har makt över dem, försöker de i sina kamratkulturer att utöva makt över sin egen grupp och dess aktivitet (Jensen 2013:188). Barn söker sig ofta till avlägsna platser när de leker för att de vuxna inte ska kunna kontrollera dem eller störa deras lek (Jensen 2013:188). Genom sin lek menar Jensen (2013:206) att barn kan behöva träna på kontroll och maktutövande utan vuxnas närvaro. För barn är det av vikt att skydda sin lek från intrång av andra eftersom de vill värna om sin lek och sina relationer enligt Corsaro (2018:228; se även Jensen 2013:189). När barn exkluderar anser ofta de vuxna att barn är själviska eller saknar kunskaper om att samarbeta men Corsaro anser att barn inte är själviska utan mer ser deras förståelse för att leken är skör (Jensen 2013:189). För vuxna är en rimlig storlek på en grupp fem till sju deltagare, men för att få till en bra lek mellan barnen fungerar det inte med för många deltagare (Jensen 2013:190). Nära relationer är gynnsamt för utvecklingen av samarbetsförmåga, kommunikation och konflikthantering (Jensen 2013:205). Löfdahl (2007:19) skriver att kamratkulturer innehåller förhållandevis varaktiga mönster men att mönstren inte får ses som statiska utan att barnens handlingar och positioner är möjliga att förändra. Löfdahl (2007:74) skriver dock att upprepande mönster kan bli normaliserade, vilket i sin tur bidrar till att inte ens de uteslutna barnen ifrågasätter statuspositioner. Några begrepp inom kamratkultur som är användbara är tolkande reproduktion och sekundära anpassningar (Löfdahl 2015:134).

För att kunna förstå hur barn tolkar och omtolkar sociala händelser är begreppet tolkande reproduktion användbart (Löfdahl 2007:17). Det kan innefatta vuxenkulturen och vad de gör som sedan omskapas och görs meningsfulla av barnen i deras kamratkulturer (Löfdahl 2007:17; 2015:134). Barn möter dagligen olika händelser, normer och värderingar i sin

omgivning, vilka de i sin tur försöker tolka och omskapa i sina egna aktiviteter enligt Löfdahl (2007:16). Att själv testa på att vara den som styr de andra barnen i leken, där barnet får uppleva att det kan ha makt över någon, är centrala innehåll i kamratkulturen (Löfdahl 2007:16). I leken testar barnen på att vara elaka men även att göra saker som de bör göra, som att vara tysta och snälla (Löfdahl 2007:16).

För att kunna förstå hur barnen gör för att undkomma regler är begreppet sekundära anpassningar användbart (Löfdahl 2007:18). Att göra som man blir tillsagd är det som förväntas av människor och ett nästa steg är att låta det se ut som att man gör det som man blir tillsagd utan att man gör det (Löfdahl 2007:18; 2015:135). Det kan då handla om att barnen utesluter eller motsätter sig de vuxnas regler om att alla får vara med, men även att barnen använder sig av motsättningar i form av negativa handlingar (Löfdahl 2007:18; 2015:134).

För att få tillträde till lek använder sig barn av flera olika strategier, vilka ursprungligen kommer från Corsaros tillträdesstrategier enligt Jensen (2013:191). Enligt Jensen (2013:190) har Corsaro upptäckt att vuxna ofta använder sig av direkta sätt att fråga om tillträde, som till exempel att fråga om hen får vara med. Några strategier som barn använder sig av är bland annat att barnet ger en leksak till den pågående leken eftersom barnet tror att leksaken är relevant, ”barnet säger att det har rätt att vara på den plats där de andra leker för att den egentligen är hans eller hennes, eller att objekten som de leker med tillhör honom eller henne” (Jensen 2013:191) och ”barnet säger att det är kompis med någon eller några av dem som leker” (Jensen 2013:191).

Att producera en variant av den pågående leken är den mest framgångsrika varianten enligt Corsaro (Jensen 2013:192). Något som alltid fungerar är att barnen nämner en egenskap hos dem i leken samt att vänta på inbjudan och något som har relativt hög framgång är att föreslå en annan lek och få med sig barnen på det sättet (Jensen 2013:192). Det som sällan fungerar är att cirkulera kring en lek (barnet kretsar kring andras barns lek under flera minuter), att be om hjälp av någon utomstående (både barn och vuxna) som kan ha inflytande samt det icke verbala inträdet, barnet tar plats utan att visa tecken på att vilja vara med i leken (Jensen 2013:191, 192). Att hänvisa till någon vuxen och vad den vuxna har sagt är den näst sämsta strategin och minst framgångsrikt är att störa leken, där barnet tar en leksak från de lekande barnen (Jensen 2013:191, 192). För att få tillträde till leken måste barnet testa olika strategier och då krävs det både tid, engagemang och upprepning av barnet (Jensen 2013:193).

4. Metod

Eftersom vi är intresserade av olika pedagogers uppfattningar och beskrivningar om ett fenomen har vi valt att använda oss av en kvalitativ metod (Malmqvist 2007:131), till skillnad från en kvantitativ metod som oftast innehåller statistiska mått (Björkdahl Ordell 2007:192). Den halvstrukturerade intervjun (Kvale & Brinkmann 2014:19) är den metod som vi använt oss av eftersom vi vill ta reda på några olika pedagogers syn på kamratkulturer samt hur de hjälper och stödjer barn i leksituationer. Eftersom vi använt den halvstrukturerade intervjun har vi haft möjlighet att styra samtalet mot det fenomen som vi tänkt undersöka samt att vi som forskare inte bidragit med egna åsikter (Kihlström 2007:48; Kvale & Brinkmann 2014:19, 20). Utifrån Kihlström (2007:49) är det bra om deltagarna får berätta utifrån sina livserfarenheter, vilket också kan göra svaren mer tillförlitliga och därför ställde vi frågor där deltagarna fick ge exempel på berättelser med sina egna erfarenheter.

4.1 Urval och avgränsningar

De två förskolorna som vi har valt ligger på landsbygden i mellersta Sverige. För att avgränsa oss blev det dessa två förskolor som ingick i studien och efter klartecken från förskolechefen intervjuade vi de pedagoger som var villiga att delta. Vi har valt att intervjua både förskollärare och barnskötare, eftersom både förskollärare och barnskötare oftast ingår i arbetslagen. Urvalet bland pedagogerna har skett utifrån pedagoger som har arbetat eller arbetar med barn i åldrarna tre till fem år. Vi valde sju pedagoger med olika års erfarenheter eftersom vi tänkte att variationen (Malmqvist 2007:126) kan innebära att vi får en bredare syn av fenomenet, vilket i sin tur kan bidra till ett större material att analysera. Anledningen till att vi valde sju pedagoger är på grund av tidsbristen, fler intervjuer att analysera och bearbeta hade inte varit rimligt att genomföra inom tidsramen. De sju pedagogerna vi intervjuade har varit verksamma i fyra, fem, 12, 28, 30, 32 och 37 år.

4.2 Genomförande

Innan intervjutillfället skickade vi ut informationsbrevet (bilaga 1) via e-post till alla deltagare som innehöll information om studiens syfte, metod samt de forskningsetiska principerna. Med hjälp av en intervjuguide (Kvale & Brinkmann 2014:172) underlättade det för oss under

tillfället att närma oss det fenomen som skulle undersökas, pedagogernas syn. Intervjuguiden (bilaga 2) innehöll ett antal öppna frågor. En av de tillfrågade pedagogerna frågade efter intervjufrågorna, därför tog vi ett beslut att alla som ville bli intervjuade av oss skulle få ta del av intervjufrågorna innan tillfället. Det valdes en lugn och avskild plats vid genomförandet av intervjuerna, och detta är viktigt enligt Kihlström (2007:51). Innan varje intervju frågade vi deltagarna om deras godkännande angående intervju samt inspelning, där vi även påtalade de forskningsetiska principerna och dess innebörd. Vi valde att använda oss av inspelning av intervjun samt papper och penna för att kunna skriva stödord i fall att tekniken inte skulle fungera. Anledningen till att vi valde att spela in intervjuerna är för att kunna transkribera materialet i efterhand (Dovemark 2007:148). Alla intervjuer utom en spelades in eftersom det var ett önskemål från en av deltagarna, under den intervjun antecknade vi båda två för att få med så mycket som möjligt. Enligt Kihlström (2007:52) är det viktigt vid en intervju att den som intervjuar ger deltagaren gott om tid för att svara, vilket vi hade i åtanke under varje intervjutillfälle. Tiden för intervjuerna varierade mellan 10–60 minuter, för att hålla koncentrationen uppe ska en intervju pågå i högst 60 minuter föreslår Kihlström (2007:51). Under de pågående intervjuerna ställde vi uppföljningsfrågor (Kihlström 2007:52) för att få deltagaren att berätta mer om sin syn på fenomenet. Det är viktigt att vara en god lyssnare och visa intresse som intervjuare (Kihlström 2007:54), vilket vi anser stämmer överens med våra intervjuer, dock upplevdes det svårare när vi båda fick lov att anteckna under intervjun som inte spelades in.

4.3 Bearbetning av material

Intervjuerna spelades in och enligt Kihlström (2007:51) är det bra att använda sig av inspelning eftersom man får med allt som deltagaren säger. Intervjuerna transkriberades vilket innebär att vi flera gånger lyssnade på de inspelade intervjuerna och skrev ner informanternas svar ordagrant. De inspelade intervjuerna har vid behov transkriberats av oss båda. Under intervjun som inte spelades in förde vi båda anteckningar som sedan jämfördes och sammanställdes till det slutliga materialet. Vi har valt ut det som vi ansåg relevant för varje fråga. I vissa frågor fanns svar som vi tyckte hörde hemma vid en annan fråga och när denna sammanställning var klar skrev vi ut dokumentet för att få en överblick (Malmqvist 2007:125) och underlätta bearbetningen. Kvale och Brinkmann (2014:243) menar att kategorier kan hämtas från teorin. Vi använde oss av begreppen kamratkultur, tolkande reproduktion, sekundär anpassning och tillträdesstrategier när vi tolkade och analyserade materialet. Vid

analysen av materialet började vi med att hitta likheter och skillnader i informanternas utsagor och kategoriserade dessa (Malmqvist 2007:128). De kategorier som bildades utifrån studiens syfte och frågeställningar är kamratkultur, alla leka med alla, tillträde och uteslutning. I de citat som vi använt oss av i resultatavsnittet har vi ändrat innehållsord i pedagogernas utsagor som till exempel: såna till sådana och dom till dem. Vi anser inte att det är relevant för studien om de intervjuade är män eller kvinnor eftersom barn tolkar och omskapar de vuxna oavsett kön, därför har samtliga deltagare i studien fått könsneutrala och fiktiva namn och de heter Alex, Ellis, Kim, Love, Mio, Mika och Nilo.

4.4 Trovärdighet och validitet

För att validiteten ska öka måste metoden undersöka det som det är tänkt att studien ska undersöka enligt Kvale och Brinkmann (2014:296; se även Kihlström 2007:231; se även Roos 2014:53). Trovärdigheten handlar om att man på ett noggrant sätt har samlat sitt material (Roos 2014:51) samt att vi har strukturerat vårt arbete så grundligt som möjligt för att förekomsten av ett förgivettagande inte ska förekomma som är viktigt enligt Roos (2014:51). För att öka validiteten av studien bör studien vara kommunicerbar, alltså att den kan förstås av dem som läser den samt av deltagarna själva (Kihlström 2007:231). Vi har valt intervju som metod eftersom vi anser att det är den metoden som besvarar vårt syfte och tillhörande frågeställningar. Kihlström (2007:232) skriver att tillförlitligheten ökar vid en intervju om det är två som utför studien. Att spela in intervjuer ökar tillförlitligheten ännu mera enligt Kihlström (2007:232). Vid varje intervju medverkade vi båda två samt i den mån vi fick spela in gjorde vi det eftersom Kihlström (2007:232) påpekar att det annars kan missas mycket information. Frågorna till intervjuguiden har kommenterats och granskats av handledaren (Kihlström 2007:231). I intervjuguiden har vi bland annat använt oss av frågor där de medverkande får berätta om sina egna erfarenheter eftersom detta ökar tillförlitligheten enligt Kihlström (2007:49).

4.5 Forskningsetiska överväganden

En viktig del av forskningsetiken är hur medverkande deltagare behandlas (Vetenskapsrådet 2017:16). Vi är måna om deltagarna i studien vilket betyder att vi har tagit hänsyn till personuppgiftslagen, sekretesslagen samt de forskningsetiska principerna. Med hänsyn till personuppgiftslagen (Regeringskansliet 1998:204 3 §) har vi skyddat all information som på

något sätt kan kopplas till deltagarna. Vi har även tagit hänsyn till sekretesslagen (Regeringskansliet 2009:400 1 §) som handlar om att vi har tystnadsplikt gällande uppgifter rörande deltagarna i studien.

De forskningsetiska principerna innehåller fyra huvudkrav; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Vi har informerat deltagarna om syftet och deras villkor för deltagande i studien genom informationsbrevet samt muntligt vid intervjutillfället, vilket gör att vi uppfyller informationskravet (Vetenskapsrådet 2002:7; Löfdahl 2014:36) där vi även informerade om att deltagandet är frivilligt och att de när som helst kan avbryta sin medverkan i studien. Muntligt vid varje intervju har vi frågat deltagarna om deras samtycke till studien vilket gör att vi uppfyller samtyckeskravet (Vetenskapsrådet 2002:9; Löfdahl 2014:36). Alla uppgifter om deltagarna har sparats på lösenordskyddade datorer samt att vi avidentifierade materialet under transkriberingen där vi använde oss av könsneutrala och fiktiva namn samt att vi endast tagit med citat från deltagarna där det inte går att identifiera deltagarna, vilket gör att vi uppfyller konfidentialitetskravet (Vetenskapsrådet 2002:12). Allt material som vi samlat in kommer endast att användas till denna studie och när examensarbetet är godkänt kommer vi att förstöra all insamlad data (Löfdahl 2014:38), vilket gör att vi uppfyller nyttjandekravet (Vetenskapsrådet 2002:14).

5. Resultat och analys

Under denna rubrik kommer vi att beskriva våra resultat av intervjuerna. För att underlätta för läsaren har vi delat in avsnittet i underrubrikerna sociala förmågor, barnens lek, pedagogers stöd vid tillträde och pedagogers stöd vid uteslutning. Vi har valt att intervjua både förskollärare och barnskötare, och de benämns i studien som pedagoger. De sju pedagoger som ingår i studien har fått könsneutrala och fiktiva namn såsom, Alex, Ellis, Kim, Love, Mio, Mika och Nilo eftersom vi vill skydda våra informanternas identitet samt att vi anser att könet inte är relevant för vår studie. Alex, Ellis, Love och Mio har längre erfarenhet än Kim, Mika och Nilo.

5.1 Sociala förmågor

På frågan om kamratkultur var ett gemensamt svar från de intervjuade, att det är något som har med barnens lek att göra samt hur man behandlar varandra. Fem av de intervjuade nämner

på något vis en grupp med barn, Alex beskriver till exempel att vissa grupper leker hela tiden. Love menar att barnen ibland leker sex-sju tillsammans och det fungerar jättebra samtidigt som barnen ibland kanske bara vill vara två som leker. Ellis berättar om en lek som pågår just nu som några av barnen är involverade i, ”just nu är det här en lägenhet för några av barnen de, de leker lägenhet och den som bor en trappa upp den sitter ju på en sån här (pekar på en hurts)” (Ellis).

Fem av de intervjuade pratar om hur man behandlar varandra, Kim nämner att man märker på treåringarna att de inte lärt sig hur man är en bra kompis eftersom de inte alltid är riktigt snälla mot varandra. Fast man är arg på varandra anser Love att det är en självklarhet att man ska vara snäll och vänlig. Hen menar att man måste ha en attityd där man är schysst mot alla, ”bara för att jag inte tycker om dig så får jag ju inte göra illa dig eller säga fula saker till dig eller sådana saker” (Love).

Love beskriver ett exempel där barn kan säga ”vilken ful klänning du har och sen om man pratar om det, så får du inte säga så kanske barnet säger ja jag har mycket finare klänning hemma, vad är skillnaden?” (Love). Mio betonar att man ska behandla andra som man själv vill bli behandlad, där Mio ger som exempel att om hen lyssnar på andra så vill andra lyssna på hen. Mika belyser att de använder snälla röster och snälla händer eftersom alla behöver träna sig på att vara sociala och hur man pratar med varandra. Mika menar även att alla är kompisar på förskolan även om inte alla alltid leker tillsammans. Något som både Mio och Ellis anser är av vikt är att man bekräftar varandra, till exempel genom att man pratar och frågar om man ser att någon mår dåligt eller hur man kan göra när man gjort någon ledsen. Ellis förstärker sitt svar med att det inte är farligt att bli arg men man måste hantera sina känslor.

Fyra av de intervjuade nämner leken. Kim förklarar att barnen oftast har en speciell kompis som de leker med och ger som exempel att barnen frågar efter varandra och Kim säger att en kompis är viktigt. Mika betonar att det är en lek på andras villkor, eftersom barnen inte väljer vilka som finns på förskolan så kan barnen aldrig helt välja vilka de ska leka med. I likhet med Mikas resonemang säger Ellis att barnen är rangordnade, där det ofta är en som bestämmer hur leken ska bli. Hen fortsätter med att det är speciellt tydligt i rollekar, där det är en som får rollen som hund. Ellis menar att det kan vara ett sätt att lära sig leken, att barnet som får vara hund själv vill ha rollen, eftersom det kan vara ett sätt att lära sig det sociala

samspelet samt att barnet vill lära sig vad som förväntas i leken. Alex lyfter fram att det är i leken som barnen får sina strategier.

Pedagogens betydelse är något som fyra av de intervjuade lyfter fram. Alex beskriver att det blev en helt annan lek när pedagogerna delade upp dem. Hen berättar att barnen höll ihop mera och blev mer beroende av varandra när det bara blev nästan jämnåriga. Love betonar att man som pedagog inte alltid kan vara rättvis för då blir man orättvis. För att det ska bli allas lika värde anser Nilo att man som pedagog måste vara närvarande och leka. Ellis menar att det är pedagogerna som ger barnen förutsättningarna till att utmana och utforska leken för att kunna vara delaktiga i gemenskapen. Hen nämner även att de som vuxna är förebilder i sin vuxenkultur genom att de har samma barnsyn och är samspelta pedagoger vilket i sin tur skapar trygghet. Precis som Nilo påpekar Ellis att man som pedagog måste vara med och vara lyhörd, både se och höra vad som försiggår i leken speciellt vid lek där det är en som bestämmer. Pedagogerna har stor påverkan på var, vad och hur barnen ska leka enligt Ellis, där miljön har stor betydelse. Hen förklarar att en anpassad miljö ger barnen förutsättningar att leka, är inte miljön tillgänglig för barnen bidrar detta bland annat till att barnen blir beroende av de vuxna.

5.2 Barnens lek

Fyra av de intervjuade lyfter fram att alla inte måste leka med alla. Love säger, ”Nej jag tycker inte att alla måste leka med alla, om man inte tycker om varandra eller om man kanske inte går ihop” (Love). Nilo berättar att alla inte måste leka med alla men att man som pedagog får vara med och styra så att alla får vara med på sitt sätt. Alex förklarar att målet är att alla ska leka med alla men att alla kanske inte ska leka med alla samtidigt.

Av de intervjuade är det fyra som hävdar att leken förstörs när det tredje eller femte barnet kommer in. Alex berättar att ibland kanske man måste få leka två och två eller tre eller fyra, då kanske det inte finns plats för den femte. Kim menar att det oftast går ganska bra när barnen leker två och när den tredje kommer blir det oftast bråk. Om det är tre till fem barn som har en lek, är det inte alltid man behöver få vara med i den leken påpekar Nilo. Ellis förklarar att de som redan har börjat en lek, om de leker tre eller fyra, kanske den femte inte passar in i just den leken.

Två av de intervjuade Ellis och Alex, berättar att barnen ibland kan välja att leka själva och då måste de också få det. Ellis menar även att det finns barn som tycker att det är roligare att sitta och leka för sig själva och då behöver de få det. Love konstaterar att, ”en del barn tycker om att leka med de här sakerna och då tyr de sig till varandra och de kanske inte alls tycker om att spela spel tillsammans och då kanske man väljer andra kamrater” (Love). Hen menar att de som till exempel tycker om att bygga med kaplastavar söker sig till varandra, detsamma gäller rollekarna. Alex belyser också den fria leken, att barnen oftast leker med de som de brukar leka med. Hen nämner även att barnen ibland kanske klickar bättre med någon, vilket i sin tur kan leda till att en relation börjar att byggas och hen menar att man ska vara lite mån om den relationen. Två av de intervjuade anser att barnen måste få välja själva.

Barnens lek på förskolan ställs i relation till hemmen, vilket två av de intervjuade lyfter fram. Alex berättar att många umgås privat, då kan det vara svårt för den utifrån att komma in. Love förklarar att ibland har barnen kamrater som de leker jättebra med hemma och sen har de andra kamrater som de leker jättebra med på förskolan men som de inte alls leker bra med hemma.

Pedagogens betydelse är något som fyra av de intervjuade betonar. Love beskriver att det är en skillnad på att ha någon som bara säger till, än om man säger kom och sitt i mitt knä en stund, för att barnen ska känna att man bryr sig. Alex säger, ”ibland måste man ju också som vuxen man säga det, nä men idag vill de här (...) leka och idag måste de få det, ja menar.. man orkar ju inte heller, skulle ju aldrig som vuxen orka leka med arton barn(!), arton stycken hela tiden” (Alex). Alex nämner även att för att hjälpa leken fick pedagogerna under en tid hjälpa barnen genom att dela upp dem på de utrymmen som fanns. Hen menar att då kan man som pedagog medvetet göra grupper för att lyfta in olika barn i olika konstellationer. Under en period där Mio tidigare varit verksam berättar hen att pedagogerna styrde vilka som skulle leka med varandra, vilket ledde till att den som inte fick vara med fick vara med och Mio avslutar med att det blev så fin lek. Både Alex och Mio anser att det är bra med flera rum. Mika belyser att man som pedagog får lov att vara närvarande samt att det är pedagogernas ansvar att se till, att alla är trevliga med varandra. Love konstaterar att man naturligtvis måste ha en schysst attityd mot alla men att det är svårt att förstå när man är tre till fem år.

5.3 Pedagogers stöd vid tillträde

Tre av de intervjuade anser att tillträde handlar om att man får vara med i leken. Fyra av de intervjuade förklarar att man bjuder in varandra i leken. När det gäller stöd vid tillträde till leken betonar fem av de intervjuade att det handlar om närvarande vuxna. Två av de intervjuade berättar att de sprider ut sig och sitter på golvet.

Fyra av de intervjuade beskriver att de skapar leksituationer. Alex förklarar att hen skapar leksituationer där alla kan ha en roll. Kim anser att man som pedagog kan skapa en roll i en pågående lek, som till exempel, ”om de leker mamma, pappa, barn (...) så kanske den kan vara barn” (Kim). Love berättar att man som pedagog kan börja att leka själv, om det är ett barn som har svårt för att komma igång att leka. Ellis berättar att de skapar förutsättningar för att barnen ska kunna leka genom att leka till exempel björnen sover.

Sex av de intervjuade belyser att de stöttar barnen på något sätt. Alex påpekar att man som pedagog måste gå in och stötta barn som inte har en klar bild av hur leken går till. Kim berättar att man som pedagog måste hjälpa barnen att dela med sig samt vad som är rätt och fel, exempelvis att barnen får lära sig att fråga innan man tar en sak. Love menar att en del barn behöver vara nära vuxna innan de känner sig trygga med andra barn, där stödet handlar om att vara med för att barnet känner trygghet. Mika anser att de stöttar barnen genom att de, ”hjälp dem att hitta lösningar på konflikter” (Mika). Hen nämner även att pedagogerna är med och tolkar och stöttar upp de barn som inte har nåt talspråk. Mio berättar att man som pedagog stödjer barnet som inte törs själv och är med ett tag som vuxen tills man ser att allt går bra. Att vara med själv och leka är något som tre av de intervjuade påpekar.

5.4 Pedagogers stöd vid uteslutning

Två av de intervjuade konstaterar att uteslutning handlar om att någon säger, ”du får inte vara med” (Alex & Ellis). Alex nämner även att man inte får utesluta någon men att det uttalas mer tydligt från barn. Hen menar att ena dagen får barnet inte vara med och nästkommande dag kanske barnet inte heller får vara med. Även Love och Mika anser att uteslutning är någonting som ska förekomma konsekvent. Ellis förklarar att uteslutning även handlar om barn som säger, jag vill inte leka med dig.

Love och Mika påpekar att uteslutning handlar om att man inte får vara delaktig, där Love ger som exempel, ”ibland så kan det vara något barn som inte vill sitta bredvid någon för att den håller för hårt eller den kanske inte tycker om den här personen bredvid sig eller den har fått för sig att den.. har gjort någonting” (Love). De båda menar även att den värsta sortens uteslutning handlar om att inte bli bekräftad.

När det gäller stöd vid uteslutning belyser fyra av de intervjuade att det är viktigt att man som pedagog är närvarande. Alex betonar att det är av vikt att man som pedagog har ögon och öron med sig. Nilo säger, ”Men där sitter vi ju och är med och hör hur leken går till. Och är det någon som blir... ”du får inte va med” då går man ju in och styr lite och va med i leken där” (Nilo). Ellis lyfter fram att de är sittande pedagoger och att de är delaktiga.

Fem av de intervjuade påtalar att de själva är med i leken. För att stödja barnen vid uteslutning berättar Alex två exempel där det ena handlar om att man som pedagog bygger upp en liknande lek tillsammans med barnet vid sidan av de andra. Det andra exemplet handlar om, lek med bilar där man som pedagog kan föreslå att man åker och hälsar på varandra. Mio säger, ”Är det nå barn som inte får vara med, kan man som vuxen fråga vad de vill göra. Hjälper de gå in och fråga om (namn) får vara med här och leka. Ibland kanske det inte är så lyckat - kanske man tar med (namn) – vi tar fram degen – gör något som han tycker är roligt. Om man ser en lek som passar – kan man gå in som vuxen och leker tillsammans tills (namn) har kommit igång” (Mio). Mika betonar att man som pedagog kan hitta på en lek med barnet som blir uteslutet för att göra barnet attraktivt och bjuder in andra barn.

Sex av de intervjuade nämner stöttning. Alex anser att om hen ser att något barn hänger lite utanför försöker hen lyfta in barnet i leken. Alex förklarar även att, ”barn ser ju också det som inte, de upplever det ju som jobbigt(!), om man alltid förstör, även om ”jag vill hemskt gärna vill va med men jag vet inte hur jag ska göra”, så är det vi vuxna som måste hjälpa det barnet och komma in på rätt sätt” (Alex).

Kim anser att man som pedagog försöker hjälpa den uteslutna att hitta någon annan som den kan leka med. Hen menar även att man som pedagog får försöka förklara att barnen får turas om, vid situationer där det uppstått konflikter om till exempel en docka. Love ger som exempel att man som pedagog tar ett barn i varje hand när man går på promenad om det är något barn som inte vill hålla det ena barnet i handen. Hen utvecklar vidare med att man som

pedagog stöttar genom att se till att alla får vara med och där hen nämner en passande lek. Där man som pedagog lottar mellan barnen vilka man ska ge massage med bollar för att inte ha direktkontakt, och då kanske barnet får lov att ge massage till den som barnet tycker mindre om. Mio förklarar att man som pedagog kan prata med barnet och sedan stötta barnet genom att tillsammans fråga om de får vara med. Nilo anser att man som pedagog är lyhörd där man vet att det kan bli någonting så att man kan vara med och stötta upp. Ellis menar, precis som Kim att om något barn blir uteslutet kan man som pedagog hitta en annan gemenskap eller en annan grupp som barnet kan leka med. Hen nämner även att om det är ett barn som alltid blir uteslutet är det ett vuxenproblem, där det är de vuxna som måste hitta vad det är som gör att barnet inte får vara med. Två av de intervjuade påtalar att man som pedagog går in och styr i leken om de hör något som inte bör förekomma.

Två av de intervjuade nämner material. Love påpekar att de har ett material som de kan arbeta med både i förebyggande syfte och vid behov. Hen förklarar att det är jättebra att prata utifrån djur, som till exempel hur kände sig det här djuret när det djuret inte fick vara med. Ellis betonar att hen inte vill vara den som går in och säger att ”nu ska (namn) vara med” utan då hellre lyfter fram det genom ett material med djur, hur är känslan när man är ledsen och inte får vara med.

6. Diskussion

Under denna rubrik beskriver och motiverar vi vår metod vilket är halvstrukturerad intervju i en metoddiskussion. I resultatdiskussionen utgår vi från analysen där vi diskuterar det teoretiska perspektivet samt tidigare forskning, där vi delat in diskussionen i kategorierna kamratkultur, alla leka med alla, tillträde och uteslutning.

6.1 Metoddiskussion

Syftet med studien är att ta del av pedagogers syn på kamratkulturer samt hur de stödjer barn i leksituationer, för att ta del av detta använde vi oss av den halvstrukturerade intervjun (Kvale & Brinkmann 2014:19) vilket vi anser var relevant för vårt syfte. Observation var enligt oss inget alternativ eftersom vi var intresserade av pedagogers syn, vilket är omöjligt att observera. Sju pedagoger från två olika förskolor där det ingick både förskollärare samt barnskötare med olika års erfarenheter ansåg vi var av vikt för att få en bredare variation,

eftersom bredare variation ger ett större material. Om vi bara hade fokuserat på förskollärare eller barnskötare hade vi troligtvis fått ett annat resultat. Dock var sju intervjuer det antal som var rimligt att genomföra inom tidsramen och vi anser att materialet utgjorde för ändamålet lämplig mängd. Eftersom en av de tillfrågade frågade efter intervjufrågorna innan intervjun gjorde vi ett medvetet val genom att låta alla deltagare ta del av dessa. Vi valde att alla skulle få ta del av frågorna eftersom vi ansåg att alla deltagarna skulle få samma förutsättningar vilket blir mer rättvist. Vi är medvetna om att resultatet skulle kunna vara annorlunda om vi inte gett ut frågorna innan. En av deltagarna avböjde inspelning vilket vi respekterade, utifrån informantens goda förmåga att lyssna in situationen och visa oss hänsyn gav hen oss möjligheten att anteckna klart innan hen fortsatte, vilket gjorde att vi fick med en stor del av hens svar. Eftersom vi hade en intervjuguide att följa blev ordningen i intervjuerna densamma för samtliga deltagare, utifrån deltagarnas svar kom följdfrågorna att se lite olika ut, detta för att få ett rikare svar. Under hela arbetets gång har vi haft de forskningsetiska principerna i åtanke samt att vi har använt oss av könsneutrala och fiktiva namn för att undvika identifiering av deltagarna. De citat som vi har valt att använda oss av är sådana citat som inte kan kopplas till de olika deltagarna för att skydda deras identitet ytterligare. I transkriberingen har vi ändrat ord från talspråk till skriftspråk för att förenkla för läsaren, vi anser att detta inte påverkar resultatet. Eftersom det är pedagogers syn på kamratkulturer samt deras syn på hur de stödjer barn i leksituationer anser vi att den valda metoden har gett ett tillförlitligt resultat, där vi fått tagit del av många intressanta tankar och erfarenheter från deltagarna.

6.2 Resultatdiskussion

Vi har delat in resultatdiskussionen i kategorierna kamratkultur, alla leka med alla, tillträde och uteslutning. Intervjuerna är ställda till pedagoger som har erfarenhet av barn i åldrarna tre till fem år och enligt Jensen (2013:188) anser Corsaro att kamratkulturer pågår under en lång tid och då från tre års ålder.

6.2.1 Kamratkultur

Kamratkultur är något som har med barnens lek att göra samt hur man behandlar varandra enligt alla intervjuade. Mika betonar att barnen själva inte kan bestämma vilka de ska leka med eftersom de inte kan bestämma vilka barn som finns på förskolan och Ellis säger att barnen är rangordnade i en lek där det ofta är en som bestämmer hur leken ska bli. Detta kopplar vi till Löfdahl (2007:15), kamratkulturer är något som uppstår mellan barn som möts i

en specifik miljö såsom förskolan, där kunskaper om hur man bör bete sig mot varandra, vilka som kan leka med vilka, vem det är som bestämmer leken är något som förskolebarn är en del av och även kunskap om sin egen och andras position (Löfdahl 2007:15). Mika betonar även att det är en lek på andras villkor vilket vi kan koppla till Jonsdottir (2007:13) som utifrån sin egen erfarenhet menar att en del barn blir hänvisade till lek på andras villkor.

Mika belyser att alla behöver träna sig på att vara sociala. Ellis förklarar att de barn som tar rollen som hund accepterar rollen, eftersom det kan stå för att barnen vill lära sig det sociala samspelet och vad som förväntas av barnet i leken. Ellis resonemang väckte vår uppmärksamhet där vi tänker att det inte alltid behöver vara negativt att ha rollen som hund, utan detta kan vara ett sätt för barnet att öva och träna sig på olika roller i leken. Dennis och Stockall (2015:2) tar upp att det är av vikt att förskolebarn erbjuds många möjligheter att medverka i många olika sociala samspel eftersom barnen behöver öva och utveckla sig på detta. Både Löfdahl (2007:22) och Jonsdottir (2007:17) skriver att något som bidrar till barns gemensamma utveckling av social kunskap, är att barn får delta i grupper där barn får träna sig på relationer och hur man är när man är tillsammans med andra. För att kunna vara delaktig i en gemenskap menar Ellis att barn behöver få förutsättningar av pedagogerna, till att utmana och utforska leken. I Bygdeson-Larssons (2010:17) studie tar hen upp hur viktig den egna kunskapen om lek och samspel är hos förskolepersonalen för att kunna öka barnens kunskaper om lek och samspel.

Alex beskriver att det blev en helt annan lek när pedagogerna delade upp barnen och barnen blev mer jämnåriga, vilket vi kopplar till Löfdahl (2007:15) som skriver att de processer som sker över tid inom en grupp barn uttrycks i leken genom attityder och normer.

Kim nämner att hen märker på tre-åringarna att de inte alltid är riktigt snälla mot varandra. Barnen är aktiva deltagare i samhället enligt Corsaro (Löfdahl 2006:81). Tolkande reproduktion är ett begrepp som används inom kamratkultur, det innebär enligt Löfdahl (2007:16) att barnen tar efter vuxenkulturen där de själva omskapar den i leken. Hen skriver även att barnen provar på saker i leken som annars inte bör förekomma såsom att vara elaka. Vi tänker oss att det som Kim berättar om att barnen inte alltid är snälla mot varandra kan stå för att de provar på saker i leken. Ellis nämner i sin intervju att de vuxna är förebilder i sin vuxenkultur och enligt Löfdahl (2007:16) tar barnen efter vuxenkulturen.

Behandla andra som du själv vill bli behandlad är något som Mio betonar, där hen förklarar, genom att lyssna på andra uppmuntrar det till att även hen blir lyssnad på, vilket går att koppla till Löfdahls (2007:16) resonemang om att barn tar efter. Även Tellgren (2004:138) tar upp i sin studie att barnens agerande sinsemellan avspeglade de vuxnas förhållningssätt. I ett exempel i Skånfors (2013:25) studie synliggörs det att barn tar efter det vuxna säger och gör.

Att göra motstånd mot de vuxna är något som Love berättar i sin intervju, där hen beskriver att barnen ändrar sina utsagor när en vuxen säger åt de, som i exemplet med klänningen. Vilket vi kan koppla till sekundära anpassningar som är ett begrepp inom kamratkultur, det innebär enligt Löfdahl att barnen hittar på lösningar för att undkomma de regler som finns, exempelvis ”alla-får-vara-med” (Löfdahl 2007:18). Hen skriver även att sekundära anpassningar är ett sorts motstånd mot de vuxna och kan ses i uttryck som att barn utesluter eller ignorerar.

6.2.2 Alla leka med alla

Eftersom mer än hälften av de intervjuade anser att inte alla måste leka med alla, tolkar vi det som att det inte bör uppstå några anpassningar eller motstånd från barnen. Barn har kunskap om roller och statuspositioner enligt Corsaros studier angående barns kamratkulturer och då gällande tre till sex åringar (Löfdahl 2006:79). Enligt Löfdahl (2007:18) använder sig barn av sekundära anpassningar för att undkomma regler och göra motstånd mot de vuxna.

Fyra av de intervjuade hävdar att leken blir förstörd när ett ytterligare barn kommer till en grupp som leker. Det är enligt Jonsdottir (2007:17) i samspel med andra barn som barn lär sig att ta hänsyn till varandra samt att kommunicera. Här tänker vi oss att om leken blir förstörd när ytterligare ett barn tillkommer bidrar detta till att barnen inte lär sig att ta hänsyn till varandra. Ett annat synsätt skulle kunna vara att se barnens lek som ett lärande där barnens lärande blir avbrutet om någon utifrån kommer in i leken. Vi tänker oss även att detta kan kopplas till det som Jensen (2013:190) skriver, för att få till en bra lek fungerar det bättre med få deltagare och med för många deltagare resulterar det i att leken blir förstörd. Hen skriver även att fem till sju deltagare är en bra gruppstorlek för vuxna och enligt de intervjuade handlar det om när det tredje eller femte barnet kommer in i leken.

Pedagogens betydelse är något som tas upp i fyra intervjuer där två av de intervjuade berättar att man som pedagog medvetet styr vilka barn som ska leka med varandra genom att göra grupper. Vi tänker oss att detta går att se utifrån två olika synsätt, där det ena synsättet är att pedagogerna styr för att skapa lekar som pedagogerna anser bör förekomma (Tullgren 2004:112) och det andra synsättet kan leda till att barnen upplever att pedagogerna är ett hinder eftersom pedagogerna har bestämt vilka som ska delta i leken (Tullgren 2004:26). Att barnen däremot ibland kan välja att leka själva är något som två av de intervjuade tar upp samt att barnen måste få göra det.

Två av de intervjuade anser att barnen måste få välja. En av de intervjuade konstaterar att de barn som leker med samma saker tyr sig till varandra. En nämner att man oftast leker med de man vill under den fria leken samt att man klickar kanske bättre med någon där hen belyser att man måste vara mån om den relationen, samt att man som vuxen eller barn inte skulle orka leka med arton stycken hela tiden. Detta kopplar vi till Löfdahls (2006:79) artikel där hen skriver om Keddies studie, att barn föredrar att leka i de grupper som vanligtvis brukar förekomma i den fria leken. Även Jonsdottir (2007:47) skriver att tidigare studier visar på att barn söker sig till barn som de klickar bäst med samt att hen tar upp Corsaro och Sandell som menar att nära relationer skapas till ett mindre antal barn. Enligt Jensen (2013:205) är nära relationer viktigt eftersom det bidrar till att barnen utvecklar sin samarbetsförmåga, sin kommunikation samt sin lösningsförmåga på de konflikter som kan uppstå.

6.2.3 Tillträde

När det handlar om tillträde anser tre av de intervjuade att det handlar om att få vara med i leken, samt att fyra av de intervjuade förklarar att det handlar om att man bjuder in varandra i leken. Detta kan vi koppla till det som både Änggård (2005:202) och Jonsdottir (2007:14) lyfter i sina studier, att det är av vikt för barn att räknas som en i gänget samt att barnen hela dagarna ägnar sig åt att skapa relationer.

När det gäller stöd vid tillträde betonar fem av de intervjuade att det handlar om närvarande vuxna där två av dem berättar att de sprider ut sig och sitter på golvet. Att ha trygga vuxna som support när barnen får testa sina strategier är av vikt enligt Tullgren (2004:138), vilket vi kan koppla till fem av de intervjuades svar som handlar om närvarande vuxna.

Att skapa leksituationer är något som fyra av de intervjuade påtalar, vilket handlar om att pedagogen skapar en roll. Att producera en variant av den pågående leken är en av Corsaros tillträdesstrategier, alltså att skapa en handling som anses vara relevant (Jensen 2013:191). Detta kopplar vi till det pedagogen gör när hen hjälper barnet att skapa en passande roll. Utifrån strategin att producera en variant av den pågående leken, enligt Jensen (2013:192) är det den strategin som är mest framgångsrik.

Sex av de intervjuade belyser att de stöttar barnen där en av de intervjuade berättar att man som pedagog måste hjälpa barn med att dela med sig, alltså att barnen måste lära sig att fråga innan man tar en sak. Detta kopplar vi till en av Corsaros tillträdesstrategier som handlar om att barn, för att få tillträde till lek, gör detta på ett sätt som stör de andras lek, genom att till exempel ta en leksak (Jensen 2013:191). I det här fallet kan pedagogens svar tolkas utifrån två sätt. Det ena sättet är att man som pedagog förstår att det är barnets strategi, att ta en sak för att få tillträde till leken. Det andra sättet är att pedagogen inte förstår att det kan vara en strategi utan endast vill lära barnen att fråga innan de tar något samt att dela med sig. Vad gäller strategin lekstörande inträde är det enligt Jensen (2013:192) den strategi som är minst framgångsrik. En annan av de intervjuade som nämner stöttning, berättar att hen som pedagog stödjer barnet som inte törs själv där hen även är med ett tag för att se till att allt går bra. Detta kan vi koppla till en av Corsaros tillträdesstrategier där barnet söker hjälp av någon vuxen för att få tillträde till leken (Jensen 2013:191). Vi tänker oss även att detta skulle kunna vara en medveten strategi från barnet till att närma sig leken genom att cirkulera kring de andra barnens lek eller att barnet antar en annan strategi som innebär att barnet väntar på en inbjudan från de lekande barnen (Jensen 2013:191). Enligt Corsaro fungerar det sällan att be någon utomstående om hjälp eller att cirkulera kring en lek, något som däremot alltid fungerar är att invänta en inbjudan (Jensen 2013:192).

En av de intervjuade nämner att pedagogerna är med och stöttar de barn som inte har något talspråk. Enligt Löfdahl (2007:16) är språket viktigt för barnen för att i leken kunna förhandla och förmedla sig. Även Dennis och Stockall (2015:2) belyser i sin artikel hur viktig den språkliga förmågan är för det sociala samspelet. Enligt Skånfors, Löfdahl och Hägglund (2009:97) är språklig förmåga förekommande vid barns förhandlingar. Vi tänker att de barn som har mindre språklig förmåga har svårare att förhandla sig till lek och därför anser vi att pedagogens stöd är av vikt.

6.2.4 Uteslutning

Den värsta sortens uteslutning handlar om att inte bli bekräftad enligt två av de intervjuade. I kamratkulturen använder sig barnen av makt och uteslutning skriver Skånfors (2013:26), vilket vi ställer i relation till intervjuens resultat. Eftersom barns självbild påverkas av hur omgivningen ser på barnet kan det få konsekvenser inte bara vid uppväxten utan även som vuxen (Jonsdottir 2007:17). Detta kan innebära att barn går miste om de goda sociala samspelet som enligt Jonsdottir (2007:56) kan leda till ökat självförtroende samt känslan av att vara en del av en gemenskap.

Två av de intervjuade konstaterar att det handlar om att ett barn säger rakt ut, ”du får inte vara med” (Alex & Ellis), varav en av dem även förklarar att barn kan säga, ”jag vill inte leka med dig” (Ellis). Enligt Jensen (2013:188, 189) kan det handla om att barnen vill ha kontroll över sin egen lek genom att utesluta, det handlar även om att barnen vill skydda sin lek. Att skydda sin lek från intrång är något som Corsaro (2018:228) tar upp. Det är även något som Skånfors, Löfdahl och Hägglund (2009:98) tar upp i sin artikel, där uteslutningen inte står för att barn är elaka (se även Jensen 2013:189). Det kan även handla om tolkande reproduktion, att barnen provar på förbjudna saker som att vara elaka (Löfdahl 2007:16).

Tre av de intervjuade nämner att uteslutning innebär någonting som förekommer konsekvent. Som pedagog bör man enligt Löfdahl (2007:19) vara uppmärksam på att barnens kamratkulturer inte är statiska eftersom positionerna innehåller möjligheter till förändringar. Något man som pedagog bör vara uppmärksam på är dock att leken kan bli en norm, vilket i sin tur kan göra att barn som utesluts inte själva uppmärksammar detta enligt Löfdahl (2007:74). Även Jonsdottir (2007:14) belyser liknande, vi tolkar det som att det ena barnet alltid får kämpa för sin position och där det andra barnet i sin högre rang av position aldrig ifrågasätts.

När det gäller stöd vid uteslutning nämner sex av de intervjuade någon form av stöttning. En av de intervjuade förklarar att hen stöttar barn som enligt andra barn alltid förstör genom att hjälpa barnet att komma in på rätt sätt. Jensen (2013:192) nämner att en del strategier fungerar bättre än andra och vi tolkar det som att pedagogen är medveten om detta. Vi tänker oss även att barnet som alltid förstör kanske upplever att de vuxna alltid förstör när de kommer och avbryter lek för till exempel mat eller utgång, vilket i sin tur gör att barnet kanske tror att det är okej att göra så om vi utgår från begreppet tolkande reproduktion (Löfdahl 2007:17). Två

av de intervjuade berättar att de stöttar genom att försöka hitta någon annan att leka med eller en annan gemenskap. Detta tolkar vi som att pedagogerna är medvetna om barnens kamratkulturer och vill värna om dessa genom att låta barnen ha sin lek i fred (Corsaro 2018:228; Jensen 2013:188; Skånfors, Löfdahl & Hägglund 2009:98). En annan av de intervjuade förklarar att hen går och frågar tillsammans med barnet om de får vara med i leken. Detta kopplar vi till en av Corsaros tillträdesstrategier som handlar om en direkt fråga angående tillträde, vilket Corsaro nämner som en av strategierna som de vuxna använder för att fråga om tillträde (Jensen 2013:190). Enligt Tellgrens (2004:132) studie är strategin att fråga om tillträde den strategi som lärare undervisar barnen i. Ett exempel som en av de intervjuade tar upp är att hen stöttar genom att gå emellan som pedagog, till exempel om ett barn inte vill hålla det andra barnet i handen.

Att man är med i leken som pedagog är något som fem av de intervjuade påtalar. En av de intervjuade berättar att hen startar en liknande lek vid sidan av de andra tillsammans med det uteslutna barnet. Svaret ligger nära en av Corsaros tillträdesstrategier som handlar om att producera en variant av den pågående leken (Jensen 2013:191). En av de intervjuade förklarar att pedagogen kan hjälpa det barn som är uteslutet genom att hitta en annan lek som passar och är med i den tills barnet kommit igång. Att göra barnet attraktivt är något som en av de intervjuade betonar där hen hittar på en lek och bjuder in de andra barnen. Även detta kan vi koppla till en av Corsaros tillträdesstrategier som handlar om att föreslå en annan lek som barnet automatiskt har tillträde till (Jensen 2013:191). Något som har relativt hög framgång är att föreslå en annan lek enligt Corsaro (Jensen 2013:192).

En närvarande pedagog är något som fyra av de intervjuade anser är viktigt. Enligt Jensen (2013:188) försöker barn skaffa sig makt genom att befinna sig på platser som inte övervakas av vuxna eftersom barn upplever att de vuxna ofta har makt över dem. Vi tänker oss att barnen upplever att de inte har någon makt eftersom de vuxna alltid är närvarande, om de vuxna alltid är där och styr upp och ser till så att det inte blir några konflikter eller bråk. Vi ställer oss frågan, vad händer den dagen då de vuxna inte är närvarande? I Tullgrens (2004:26) studie tar hen upp att barn som intervjuats i tidigare forskning har uppgett att de anser att pedagogernas närvaro ses som hinder där de till exempel avbryter lekarna. Å andra sidan, kan pedagogernas närvaro innebära en trygg och stabil grund för att barnen ska våga testa olika strategier (Tellgren 2004:138).

Två av de intervjuade berättar att de går in och styr i leken om de hör något som de anser inte bör förekomma. Enligt Tullgrens (2004:112) studie framkommer det att pedagoger genom styrning kan få barn att leka lekar som är önskvärda, alltså något som bör förekomma. Dock framkommer det i Jensen (2013:206) att barn behöver träna sig på att ha kontroll och utöva makt utan vuxnas närvaro. Vi tänker oss att om vuxna alltid är med och styr barnen så kan detta leda till att de aldrig får träna sina ledaregenskaper.

Material är något som två av de intervjuade nämner och då används materialet i både förebyggande syfte och vid behov. Båda två förklarar att de använder djur för att prata om känslor som till exempel, hur det känns när man är ledsen och inte får vara med. Enligt Tullgren (2004:23) kan pedagoger använda sig av redskap för att styra barnens lek vilket kan tänkas att pedagogerna gör när de pratar med barnen för att belysa känslan av att man inte får vara med. Löfdahl (2006:81) skriver att barn inte är några passiva mottagare utan att de samlar in information från vuxenvärlden och enligt Madrid och Kantor (2009:230) förhandlar och omskapar barnen sina egna betydelser av känslor i sina kamratkulturer.

7. Slutsatser

Syftet med vår studie är att ta reda på hur några olika pedagoger ser på barns kamratkulturer samt deras syn på hur de stödjer och hjälper barn i leksituationer. Här nedan följer en sammanfattning av de slutsatser vi kom fram till utifrån vår studie.

Kamratkultur är enligt alla de intervjuade något som har med barnens lek att göra samt hur barnen behandlar varandra. En av de intervjuade säger att förskolebarn måste få träna på att vara sociala, vilket vi också upplever är viktigt. Det som väckte vår uppmärksamhet i studien var att rollen som hund inte behöver vara något negativt, utan det kan bero på att barnet själv väljer rollen för att få träna på olika roller, vilket vi anser är viktigt att lyfta fram för att uppmärksamma andra. En av pedagogerna säger att det är pedagogerna som ger förutsättningarna för att hjälpa barnen att utmana och utforska leken, även här är det i enlighet med forskningen och våra tankar. Utifrån informanternas svar tolkar vi det som att vuxna är förebilder för barnen, och enligt tidigare forskning tar barnen efter vuxenkulturen samt att de omskapar den för att passa sina egna ändamål.

Utifrån regeln ”alla måste leka med alla” tänker vi att det inte bör uppstå några anpassningar eller motstånd från barnen eftersom mer än hälften av de intervjuade säger att inte alla måste leka med alla. Däremot lyfter en av de intervjuade att barnen gör motstånd genom att ändra sina utsagor om en vuxen säger åt dem. Enligt forskningen fungerar det inte med för många deltagare i en lek och det verkar som att pedagogerna är medvetna om detta, eftersom fyra av de intervjuade säger att barnens lek blir förstörd när ytterligare ett barn kommer. Nära relationer skapas till ett fåtal barn samt att barn söker sig till barn som de klickar bäst med enligt forskningen, vilket är något som även vårt resultat visar.

Att inte bli bekräftad är den värsta sortens uteslutning enligt några pedagoger. Tidigare forskning visar att barnens självbild påverkas av omgivningens bild av barnet. Att bli utesluten kan alltså påverka barnens självbild vilket i sin tur kan leda till att barnen går miste om de goda sociala samspelet, där barnen kan få ökat självförtroende samt uppleva känslan av att vara en del av en gemenskap. De intervjuade säger även att uteslutning är någonting som förekommer konsekvent och tidigare forskning visar på att olika statusroller kan bli en norm. Detta är något som pedagoger bör vara uppmärksamma på eftersom barnen själva kanske aldrig ifrågasätter positionerna.

Enligt några av de intervjuade kan barn säga rakt ut att något annat barn inte får vara med, vilket vi utifrån tidigare forskning tolkar som att barnen försöker skydda sin lek och det handlar inte om att barn är elaka. Utifrån begreppet tolkande reproduktion kan det även handla om att barnen provar på förbjudna saker i leken. Närvarande vuxna ses som ett stöd av mer än hälften av de intervjuade, att ha trygga vuxna kan enligt forskningen ses som en support när barnen ska testa strategier. Att pedagoger styr, både vilka som ska leka med varandra samt att de styr upp i leken, är något som några av de intervjuade säger. Forskningen visar att barn upplever att de vuxna ofta har makt över dem samt att barnen upplever vuxnas närvaro som ett hinder i leken. Forskningen visar även att barn behöver träna sina sociala förmågor utan vuxnas närvaro.

Tidigare forskning visar att lärare undervisar barnen i en tillträdesstrategi som sällan fungerar och det är den där barnen frågar om tillträde till lek. I vår studie framkom det att den strategin används, vid analysen av svaren gällande pedagogers stöd vid tillträde. Något som har relativt hög framgång enligt forskningen är att föreslå en annan lek. I vår studie framkom det att den strategin används, vid analysen av svaren gällande pedagogers stöd vid uteslutningar. Den

mest framgångsrika strategin är att producera en variant av pågående lek. I vår studie framkom det att den strategin används, vid analysen av svaren gällande pedagogers stöd vid tillträde samt pedagogers stöd vid uteslutningar.

Ett förslag till vidare forskning är att både intervjua och använda sig av observationer eftersom vi blev nyfikna på om det som sägs är det som sker i praktiken. Vi tänker oss även att man skulle kunna intervjua barnen för att kombinera deras syn med pedagogernas. Eftersom vi hade vuxnas perspektiv skulle ett annat sätt kunna vara att intervjua barnen för att synliggöra barnens syn på kamratkultur utifrån deras perspektiv. Ett annat förslag är att det vore intressant att forska i barngrupper där pedagoger ständigt är närvarande, vad händer den dagen de inte är närvarande? Ett annat intressant område är gruppstorleken. Enligt Jensen (2013:190) som är lekforskare är en rimlig gruppstorlek enligt vuxna fem till sju deltagare, vilket öppnar upp för frågor om hur gruppstorleken påverkar barnens kamratkulturer eftersom vi upplevde i resultaten att det hände något med leken när ett ytterligare barn anslöt.

Referenser

- Björkdahl Ordell, S. (2007). Kvantitativ data och forskningsansats. I: Dimenäs, J. (red.). *Lära till lärare. Att utveckla läraryrket – vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. Stockholm: Liber.
- Bygdeson-Larsson, K. (2010). "Vi började se barnen och deras samspel på ett nytt sätt" *Utveckling av samspelsdimensionen i förskolan, med hjälp av Pedagogisk processreflektion*. Avhandling: Umeå Universitet.
- Corsaro, W.A. (2018). *The sociology of childhood*. Los Angeles: SAGE Publications.
- Dennis, L.R. & Stockall, N. (2015). Using Play to Build The Social Competence of Young Children with Language Delays: Practical Guidelines for Teachers. *Early Childhood Education Journal*, Vo. 43 nr. 1.
- Dovemark, M. (2007). Etnografi som forskningsansats. Dimenäs, J. (red.). *Lära till lärare. Att utveckla läraryrket – vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. Stockholm: Liber.
- Halldén, G. (2007). Barndomssociologi och möjligheten av ett psykosocialt perspektiv. I: Halldén, G. (red.). *Den moderna barndomen och barns vardagsliv*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.
- Jensen, M. (2013). *Lekteorier*. Lund: Studentlitteratur.
- Jonsdottir, F. (2007). *Barns kamratrelationer i förskolan*. Avhandling: Malmö Högskola.
- Kihlström, S. (2007). Intervju som redskap. I: Dimenäs, J. (red.). *Lära till lärare. Att utveckla läraryrket – vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. Stockholm: Liber.
- Kihlström, S. (2007). Uppsatsen - examensarbetet. I: Dimenäs, J. (red.). *Lära till lärare. Att utveckla läraryrket – vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. Stockholm: Liber.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Löfdahl, A. (2006). Grounds for values and attitudes. Children´s play and peer-cultures in pre-school. *Journal of early childhood research*, Vol 4, nr. 1.
- Löfdahl, A. (2007). *Kamratkulturer i förskolan – en lek på andras villkor*. Stockholm: Liber.
- Löfdahl, A. (2014). God forskningssed – regelverk och etiska förhållningssätt. I: Löfdahl, A., Hjalmarsson, M. & Franzén, K. (red.). *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. Stockholm: Liber.
- Löfdahl, A. (2015). Att förstå sig på barns gemensamma aktiviteter i förskolan. I: Engdahl, I. & Ärlemalm-Hagsér, E. (red.). *Att bli förskollärare – mångfacetterad komplexitet*. Stockholm: Liber.
- Madrid, S. & Kantor, R. (2009). Being kitties in a preschool classroom: maintaining group harmony and acting proper in a female peer-culture play routine, *Ethnography and Education*, Vo. 4, nr. 2, 229-247.
- Malmqvist, J. (2007). Analys utifrån redskapen. I: Dimenäs, J. (red.). *Lära till lärare. Att utveckla läraryrket – vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. Stockholm: Liber.

- Regeringskansliet (1998). *Personuppgiftslag (1998:204)*. Stockholm: Regeringskansliet. Finns tillgänglig på Internet: http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/personuppgiftslag-1998204_sfs-1998-204 (hämtad 2017-12-14).
- Regeringskansliet (2009). *Offentlighets- och sekretesslag (2009:400)*. Stockholm: Regeringskansliet. Finns tillgänglig på Internet: http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/offentlighets--och-sekretesslag-2009400_sfs-2009-400 (hämtad 2017-12-14).
- Roos, C. (2014). Att berätta om små barn – att göra en minietnografisk studie. I: Löfdahl, A., Hjalmarsson, M. & Franzén, K. (red.). *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. Stockholm: Liber.
- Skånfors, L. (2013). *Barns sociala vardagsliv i förskolan*. Avhandling: Karlstads universitet.
- Skånfors, L., Löfdahl, A. & Hägglund, S. (2009). Hidden spaces and places in the preschool withdrawal strategies in preschool children's peer cultures. *Journal of Early Childhood Research*, 02/2009, Vol. 7, Nr. 1.
- Tellgren, B. (2004). *Förskolan som mötesplats. Barns strategier för tillträden och uteslutningar i lek och samtal*. Avhandling: Örebro Universitet.
- Tullgren, C. (2004). *Den välreglerade friheten. Att konstruera det lekande barnet*. Avhandling: Malmö Högskola.
- Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet. Finns tillgänglig på Internet: http://www.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf (hämtad 2017-12-15).
- Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet. Finns tillgänglig på Internet: <https://publikationer.vr.se/produkt/god-forskningssed/> (hämtad 2017-12-14).
- Änggård, E. (2005). *Bildskapande – en del av förskolebarns kamratkulturer*. Avhandling: Linköpings Universitet.

Bilaga 1 - Informationsbrev

HÖGSKOLAN
DALARNA

Information om intervjustudie

Vi är två studenter från Högskolan Dalarna som gör sista terminen på Förskolläraryrket och ska nu genomföra en studie i arbetet med examensarbetet.

Du tillfrågas härmed om deltagande i denna undersökning.

Syftet med vår studie är att lyfta fram pedagogers syn på kamratkulturer och tillträdesstrategier. Studien kan bidra till kunskap om hur pedagoger stödjer barn vid lek gällande tillträde och uteslutningar.

För att få ta del av pedagogers syn har vi tänkt genomföra studien med intervjuer. Urvalet har skett utifrån de pedagoger som arbetar med barn i åldrarna tre till fem år.

Deltagandet innebär att dela med sig av kunskap där det inte finns något rätt eller fel.

Vi tänker att intervjun kommer att ta en timme. Under intervjun har den deltagande möjlighet att när som helst avbryta eller välja att inte svara.

Vi kommer att erbjuda samtliga deltagare den färdiga uppsatsen.

Studien kommer att genomföras i enlighet med de forskningsetiska principerna samt personuppgifts- och sekretesslagen.

Detta innebär att inget kommer att kunna kopplas till deltagarna samt att vi som utför studien har tystnadsplikt. Det innebär också att den medverkande har möjlighet att avstå att svara samt att avbryta sitt deltagande. Det insamlade materialet kommer att avidentifieras och materialet kommer endast att användas till ändamålet samt förstöras när examensarbetet är godkänt och klart.

Ditt deltagande i undersökningen är helt frivilligt. Du kan när som helst avbryta ditt deltagande utan närmare motivering.

Undersökningen kommer att presenteras i form av en uppsats vid Högskolan Dalarna.

Ytterligare upplysningar lämnas av nedanstående ansvariga.

(ort)/2017-11-10

Lisa Andersson, (mobilnummer), (mailadress)

X

Lisa Andersson
Student

Sofie Spånberg, (mobilnummer), (mailadress)

X

Sofie Spånberg
Student

Megan Case, (telefonnummer), (mailadress)

X

Megan Case
Handledare

Bilaga 2 - Intervjuguide

INTERVJUGUIDE

Övergripande frågor;

Hur stödjer pedagoger barn i leksituationer?

Hur ser pedagoger på kamratkultur bland förskolebarn tre till fem år?

Intervjufrågor;

Kan du berätta lite om din bakgrund, utbildning, tid och/eller erfarenhet som verksam pedagog?

Kamratkultur, vad är din bild av det?

Hur tänker du kring barnens lek, med fokus på tre till femåringarna, måste alla leka med alla eller får valet komma från barnet själv?

Tillträde, vad innebär det för dig? Ge gärna några exempel.

Hur tänker du att en pedagog skulle kunna ge barnet stöd gällande tillträde till leken?

Uteslutningar, vad innebär det för dig? Ge gärna några exempel.

Hur tänker du att en pedagog skulle kunna ge barnet stöd till leken vid uteslutning?